

GALLÓ KRISZTIÁN

A magyar királyi 2. páncélosadosztály galíciai harcai

1. rész

1944-re nyilvánvalóvá vált a felsőbb katonai és politikai vezetés számára, hogy a szovjet előretörés rövidesen el fogja érni Csonka-Magyarország határait. 1944. január 6-án megkezdtek az 1. hadsereg részleges mozgósítását Náday István parancsnoksága alatt. Ekkor a VI. hadtest 16. és 24. gyaloghadosztályát, valamint az 1. és 2. hegyi dandárt helyezték készenlétbe.

Katonapolitikai helyzet és az 1. hadsereg felvonulása

A vezetés elképzelése szerint a szovjet csapatokat a Kárpátok vonalán kellett volna feltartóztatni, ahol a terep a védőknek kedvezett, és nem érvényesülhetett az ellenség páncélosainak fölénye. Itt a már 1940 óta működő Erődítési Parancsnokság alakulatai dolgoztak az Árpád-vonal kiépítésén. Ez lett volna a fő ellenállási öv, de 1944 tavaszán a Kőrösmező–Királymező–Ökörmező–Volóc–

Fenyves-völgy között húzódó állásrendszer korántsem állt készen egy nagyobb ellenséges támadás kivédésére. A vonalat csak támpontszerűen kiépített betonerődök, harckocsi-akadályok és aknamezők alkották. A vezérkar tervei szerint majd a beérkező 1. hadsereg alakulatai és a németektől visszakövetelt megszálló hadosztályok fogják védeni ezt az állásrendszert. Számoltak továbbá az- al is, hogy a szovjet főcsapás iránya nem Magyarország, hanem Lengyelország és Románia területe lesz.

A március folyamán bekövetkező események azonban keresztülhúzták ezen elképzeléseket. Az 1. Ukrán Front március 4-én délnyugat Ukrajna és Podólia területén Galícia irányába indított támadást. A Dnyeszteren átkelő szovjet csapatok a magyar VII. megszálló hadtest csapatait is hátraszorították. Március 13-án mozgósította a magyar vezetés a 2. páncélos hadosztályt is, de a további mozgósításokat a március 19-i német megszállás megakadályozta.

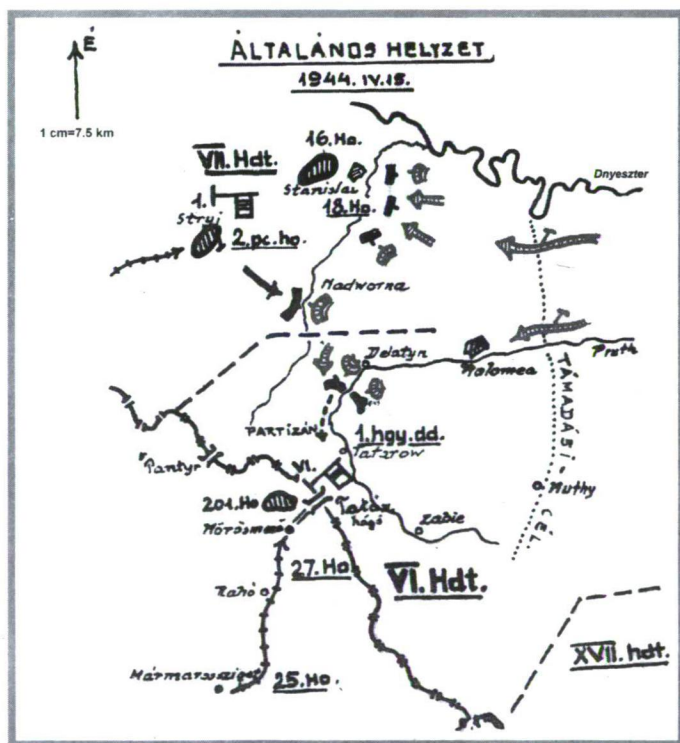
Március 28-án az 1. német páncélos hadsereget Kamenyec-Podolszkij térségében bekerítették, így az arcvonalon csaknem 200 km-es rés keletkezett. E napon tudatták Náday István vezérezredessel az 1. hadsereg megváltozott alkalmazásáról szóló terveket. Lembergben Eric von Manstein vezértábornagy – Hitler parancsainak értelmében –

elutasította Náday István Kárpátok védelmére tett javaslatát, és korlátozott célú támadást rendelt el. A cél a Kolomea–Delatyn vonal elérése, az összeköttetés megteremtése az 1. német páncélos hadsereg és a 8. német hadsereg között, valamint a Lemberg felé törő szovjet erők minél nagyobb részének magukra vonása volt.¹ Ezt a tervet Náday István – kellő magyar erő hiányában – elutasította, majd lemondott.

Április 5-én megalakult az Észak-Ukrajna Hadseregcsoport, melynek parancsnoka Walther von Model vezértábornagy lett. Ő ismertette ezen a napon az alárendeltségében lévő 1. magyar hadsereg új parancsnokának, Lakatos Gézának a feladatokat. A hadseregnek a Stanislau–Ottynia–Kolomea vonalat elérve összefüggő arcvonalat kellett létrehoznia a német Észak- és Dél-Ukrajna Hadseregcsoportok között. A tá-

madás időpontjául először április 10-e, majd április 14-e, végül – a lassú felvonulás miatt – április 17-e lett kijelölve.

A magyar hadseregpáncsnokság terve a következő volt: a VII. hadtest a 18. könnyű és 16. gyaloghadosztály alakulataival Ottynia–Obertyn irányába támad. A XI. német hadtest a 24. gyaloghadosztály, 1. hegyidandár, 2. páncélos hadosztály csapataival Solotwina térségéből Nadworna–Kolomea irányába, míg a 2. hegyidandár Delatyn–Kolomea irányába tör előre. A VI. hadtest a 25. gyaloghadosztállyal és a 27. könnyűhadosztállyal lezárja a Kárpátokat, majd a Kolomea D.–Koszow–Kuty vonalat próbálja elérni. A 201.

AZ ÁLTALÁNOS HADIELYZET 1944. ÁPRILIS 15-ÉN A KÁRPÁTOKBAN AZ 1. MAGYAR HADSEREG ARCVONALÁN.

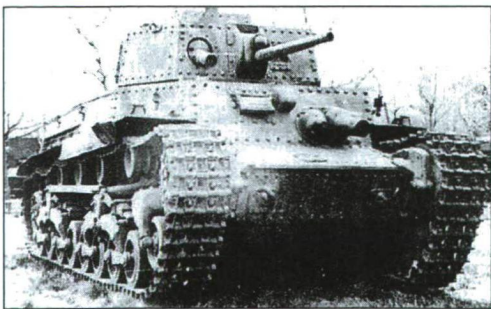
könnyűhadosztály partizánvadászaton vesz részt.²

A felvonulás a megakasztott mozgósítás, a gépjárműhiány és a tavaszi olvadás miatt igen lassan ment, így a támadás végső időpontjára csak a csapatok egy része érte el a kiindulási körzetét.

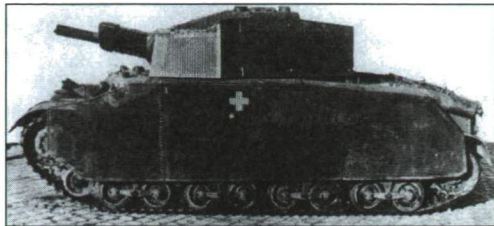
A 2. páncéloshadosztály felállítása és harcértéke

A 2. páncéloshadosztályt az 1941. október 1-én életbe lépő Huba II. hadrend keretében hozták létre. A Gyorshadtest kötelékén belül állították fel a 2. harckocsi dandárból és a 2. gépkocsizó lövészdandárból a 2. páncéloshadosztály-parancsnokságot.

A fő erejét az 1. harckocsiezred 1/I., 2/I., 3/I., 4/I. harckocsizászlóalja adta.³ A számozás azt a későbbi célt tükrözte, hogy fel akartak állítani 2., 3., és 4. harckocsiezredet is, amelyeket az azonos számú zászlóaljakból fejlesztették volna ki.⁴ A zászlóaljak 3 századból álltak. Az 1. század könnyű harckocsikból (Toldi), a 2. és 3. század közepes harckocsikból (Turán 40) állt volna, egyenként 22-22 harckocsival. A Toldik siralmas harci szereplése miatt az 1. század is közepes harckocsikat kapott, de csak 11-et. A légvédelmet az 51. páncélvadász zászlóalj biztosította, amely 3 századból állt, egyenként 6-6 Nimródal.⁵

A MAGYAR GYÁRTÁSÚ TURÁN-40 HARCKOCSI 40 MM-ES ÁGYÚVAL FELSZERELVE.

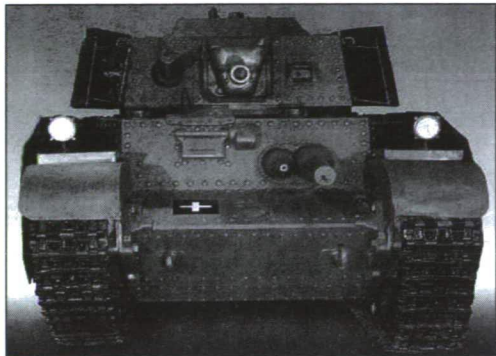
TURÁN-75, A „NEHÉZ TURÁN”. A TURÁN-40 MÓDOSÍTOTT VÁLTOZATA 75 MM-ES ÁGYÚVAL ÉS KÖTÉNYEZÉSSEL.

A 2. gépkocsizó lövészdandár állományába a 4., 5., 6. gépkocsizó lövészzászlóalj és a 32. önálló harckocsizászlóalj tartozott, amelynek állományában két, 22-22 Toldiból álló könnyű harckocsiszázad és egy hat Nimródból álló páncélvadász század volt.⁶ Ehhez jöttek még a különböző légvédelmi, tüzer, felderítő, utász stb. alakulatok.

1942. október 1-én megalakult az I. páncélos hadtestparancsnokság, amely alá az 1. és 2. páncélos hadosztály került. Teljesen átszervezték a páncélos alakulatokat. A dandárok helyére egy-egy, 3 zászlóaljból álló harckocsi ill. lövészezred került.

A 2. gépkocsizó lövészdandárból létrehozták a 3. gépkocsizó lövészezredet, a 2. harckocsidandárból pedig a 3. harckocsiezredet. A 32. önálló harckocsizászlóaljat közepes zászlóaljjá fejlesztették, és a harckocsiezred 3/II. zászlóalját hozták belőle létre. A harmadik zászlóalj még mindig a 4/I.-es jelzést viselte, ami azt mutatta, hogy nem mondtak le a további fejlesztésekről. Minden harckocsizászlóalj 2 nehéz (Turán 75-ös) századból, egyenként 11-11 harckocsival, valamint 2 közepes (Turán 40-es) harckocsiszázadból, egyenként 17-17 harckocsival, állt. Századonként egy-egy 5 Toldiból álló könnyűharckocsi szakasz is volt. A légvédelmet az újonnan felállított 52. páncélos gépágyús zászlóalj, valamint a zászlóaljakhoz beosztott páncélgépágyús századok alkották.

E fejlesztések azonban sem minőségi, sem mennyiségi téren nem tudták ütőképes-

A TURÁN-75 SZEMBŐL.

sé tenni a magyar páncélos fegyvernemet. Sem a Toldi I., sem annak továbbfejlesztése a Toldi II., nem volt alkalmas páncélos feladatok elvégzésére. A 13-50 mm-es páncélzattal és 40 mm-es harckocsiágyúval felszerelt Turán-40-es ugyancsak kevés eséllyel vehette fel a versenyt a T-34-esekkel. Ezt a vezérkar is felismerte, ezért már 1941-ben egy új, 75 mm-es ágyúval felszerelt Turánt rendeltek. A gyártás csak 1942 őszén indult meg, míg az ún. „nehéz” Turánokat csak 1943 nyarán kapták meg a csapatok. A Turán-75 azonban csak rövidcsövű, ezért csökkent kezdősebességű és csökkent páncélátütő képességű ágyúval felszerelt harckocsi volt, ami csak a magyar elnevezésben lehetett nehéz harckocsi, valójában a német és szovjet közepes harckocsikkal sem vehette fel a versenyt.

A Turán-75-ös harckocsik gyártása meghaladta a magyar ipar kapacitásait. Ezért 1943-ban a meglévő alakulatok feltöltését irányozták elő a további fejlesztések helyett. Lemondtak a további megrendelésekről, sőt a Csaba és Toldi gyártást is mérsékelték. Az erőfeszítések ellenére a megrendelt 222 Turán-75-ből csak kb. 180,⁷ illetve 145⁸ került legyártásra 1944 nyaráig.

Az 1943. október 1-i átszervezés során kialakult a hadosztály végleges formája. A 2. páncélos hadosztály 4/I. zászlóalját 3/III. zászlóaljja nevezték át, lemondva ezzel a

további harckocsiezredek felállításáról. Egyúttal előtérbe került a rohamtüzérosztályok felállítása.

A 2. páncélos hadosztály parancsnoka Osztovcics Ferenc ezredes volt 1944 május 15-ig, vezérkari főnöke pedig Rugonyi György vezérkari alezredes.⁹

A 3. harckocsiezred (Bercsényi László ezredes) három harckocsizászlóaljból állt (3/I., 3/II., 3/III.). A harckocsizászlóaljak két nehéz harckocsiszázadból (századonként 11-11 Turán-75), két közepes harckocsiszázadból (századonként 17-17 Turán-40), egy páncélos légvédelmi ütegből (1 Toldi könnyűharckocsival és 4 Nimród páncélos gépágyúval) és egy gépkocsizó szeroszlopból álltak, ehhez jött századonként 5 Toldi könnyűharckocsi és a zászlóalj törzs harckocsijai (3 Turán-40 és 5 Toldi). Az ezredközvetlenekhez a 3. páncélos árkászszázad, a 3. páncélos műszakioszlop, a 3. páncélos gépkocsi szeroszlop és az ezredtörzs harckocsijai (3 Turán-40 és 5 Toldi) tartoztak.¹⁰

A 3. gépkocsizó lövész ezred (Sándor István ezredes – 1944 július 15-ig –, majd Keményffy Zoltán ezredes parancsnoksága alatt) három gépkocsizó zászlóaljjal (4., 5., 6.) rendelkezett. A zászlóaljak három gépkocsizó lövészszázadból, egy gépkocsizó nehéz fegyverszázadból (egy géppuskászakasz 12 géppuskával és egy aknavetőszakasz 4 csővel), egy páncélos légvédelmi gépágyúsütegből (4 Nimród), egy gépkocsizó páncélos ágyússzázadból (6 cső), egy kerékpáros szakaszból, egy árkászszakaszból és egy gépkocsizó távbeszélőszakaszból álltak. Az ezredközvetlenekhez a 3. gépkocsizó árkászszázad, a 3. gépkocsizó távbeszélőszázad, a 3. kerékpáros lövészszázad és a 3. gépkocsizó műszakioszlop tartozott.¹¹

A hadosztály tüzéségéhez öt tüzérosztály tartozott. A 2. (Misley Gyula alezredes) és a 6. (Mátyás István ezredes) gépvontatású könnyű tarackososztály három-három üteggel, ütegenként 4-4 „Göring” 105 mm-es

könnyű tarackkal rendelkezett. Az I. gépvontatású közepes tarackosztály két ütegből (4-4 150 mm-es tarack) állt. Az 52. gépvontatású légvédelmi tüzerosztály kötelékébe két gépvontatású könnyű légvédelmi ágyúsüteg (4-4 csővel) és két gépvontatású légvédelmi gépágyúsüteg (6-6 cső) tartozott. Az 52. páncélos légvédelmi gépágyús tüzerosztály három páncélos légvédelmi gépágyúsütegből (6-6 Nimród és 1-1 Toldi), egy parancsnoki Toldiból és egy páncélos gépkocsi szeroszlopból állt.¹²

A 2. páncélos felderítőzászlóaljat (Wolff László alezredes) egy páncélgépkocsi-század (13+1 Csaba páncélgépkocsi), egy motorke-rekpáros-század 14 géppel, egy gépkocsizó lövészsorozat, és egy törzssorozat alkotta egy gépvontatású páncéltörő ágyús szakasszal (4 cső), egy gépkocsizó árkászszakasszal, egy gépkocsizó távbeszélőszakasszal és egy gépkocsi szeroszloppal.¹³ A 2. páncélos híradó-osztály kötelékébe egy páncélos könnyűvezeték híradó- és egy páncélos rádiószázad tartozott.¹⁴ A 2. páncélos utászászlóaljat (Ambrozó Zoltán alezredes) állományába két páncélos utászszázad, két páncélos hadihídoszlop és egy műszaki szeroszlop tartozott.¹⁵ A 2. páncélos hadosztályvonathoz két páncélos vonatcsoport-parancsnokság, egy közepes tábori pót harckocsiszázad, egy gépvontatású légvédelmi gépágyúsüteg (4 cső), egy gépkocsizó légvédelmi géppuskászázad (6 cső), egy páncélos tábori őrszázad, hat tehergépkocsioszlop, egy gépkocsizó élelmező üzemoszlop, egy gépkocsizó élelmezőoszlop, három gépkocsizó egészségügyi-oszlop, egy gépkocsizó műszaki szeroszlop, egy gépkocsizó lőszerkezelő-oszlop, két gépkocsizó sütőoszlop, egy páncélos gépkocsi szeroszlop, egy vontató oszlop és egy páncélos forgalom-szabályozó század tartozott.¹⁶

A páncélos hadosztály harcjárműállományát eszerint 66 Turán-75-ös, 114 Turán-40-es, 87 Toldi és 42 Nimród alkotta. Ez az állomány azonban sohasem állt rendelkezés-

re, ugyanis a 2. páncélos hadosztály felfegyverzése rendkívüli vontatottan haladt. 1943 májusában kapták meg az első Turán-75-ösöket, augusztus végére zászlóaljanként 7-7 darab állt rendelkezésre.¹⁷ Az utolsó írásos adat 1944 március 14-i, amely szerint a három zászlóaljban 18-18 ill. 19 Turán-75-ös volt.¹⁸ A késve kapott anyag miatt a legénység képzettsége a Turán-75-ös harckocsira elégtelen volt. A Toldi és Nimród állomány nagyjából teljes volt. A hadosztály harctudósítása szerint a kivonuláskor 14 Turán-75-ös, 18 Turán-40-es, 1 Toldi és 2 Nimród hiányzott.¹⁹ De hogy ez pontosan mit jelent, nem tisztázható, ugyanis a 3/III. harckocsizászlóaljat az elégtelen felszerelés miatt ki sem szállították Galíciába, az egység csak májusban csatlakozott a fronton lévő alakulatokhoz. Azt viszont egyetlen forrás sem említi, hogy a páncélosanyagát átadta-e az áprilisban frontra vitt csapatoknak, ezért a pontos létszám megállapíthatatlan.

Szovjet páncélosok és páncélos harcászat 1944-ben

Annak érdekében, hogy megérthessük a szemben álló felek közti minőségi, mennyiségi és harcászati különbségeket, részletesen meg kell vizsgálnunk azokat. A szovjetek a gyalogság támogatására önálló harckocsidandárokat alkalmaztak. 1943 nyaratól már lépcsőzetesen vetették be a harckocsijaikat. Az első vonalban a T-34-es közepes, a másodikban T-60-as könnyű harckocsik támadtak, de gyakran rohamlövegeket is bevetettek. 1944-től már 20-30 páncélos támogatta a gyalogságot az áttörési szakasz minden arcvonalkilométerén. A harckocsidandárokat és -ezredeket a gyalogság hadrendjében alkalmazták ott, ahol ellenséges páncélosveszély volt. Védelemben páncélos erődként, ellenlökéseknél összevont támogató alakulatként vetették be őket.²⁰

Támadásban a harckocsikat gépesített gyalogság, ill. a harckocsikra felkapaszzkodott gyalogos egységek támogatták. Az ellenség megerősített támpontjait frontálisan nem támadták meg, hanem kisebb biztosító egységeket hátrahagyva megkerülték és hátba támadták azokat. Rendszerint több harckocsikötéléket vetettek be a támadásokban, először az ellenség állásaira merőleges utakon.²¹

1943-tól a szovjet páncéltörő tüzérséget is átszervezték. Többlépcsős, jól álcázott páncéelhárító körleteket hoztak létre. Ezekben általában 8 darab 76 mm-es és 4 darab 45 mm-es páncéltörő ágyút és 50-70 nehézpuskát helyeztek el. Majd megjelentek az 57 és 85 mm-es páncéltörő lövegek is, de a német Párducok és Tigrisek ellen szükség volt a tábori tüzérség 122 és 152 mm-es lövegeire is.²²

Galíciában a magyar csapatok fő ellenfele a legendás T-34-es volt. A T-34/76 C változat 76 mm-es löveggel rendelkezett. Ehhez járult a 75 mm-es maximális páncélvastagság, a széles – ezért a puha talajon is jól használható – láncalpak, a kitűnő menetulajdonságok és az öntött torony. Ráadásul 1943 végén – a német nehézpáncélosokra adott válaszként – megjelentek a T-34/85-ös harckocsik, 85 mm-es harckocsiágyúval és 110 mm-es páncélvastagsággal.²³ Mindkét típus közepes harckocsinak számított a nemzetközi terminológiában, de ennek ellenére is messze felülmúlták a magyar „nehéz” Turánokat. A T-34-es egyszerű, megbízható, tömeggyártásra kitűnően alkalmas harckocsi volt, amelyből 1940 és 1945 között 40 ezer darabot gyártottak.²⁴

1944 tavaszára megjelent a fronton az új szovjet nehézharckocsi, a JSzI., amely 122 mm-es lövegével a Tigrisekre is veszélyes volt, bár lőszer-javadalmazása (28 darab) és tűzgyorsasága rosszabb volt a Tigriseknél. A magyar páncélosok szembekerültek az amerikai szállítmányokból származó M4 Sherman

harckocsikkal is, amelyek ekkor 75 mm-es harckocsiágyúval voltak felszerelve, és 51 mm-es döntött páncélzatuk volt.²⁵ A T-34-estől ugyan elmaradtak, de a Turánokat így is felülmúlták.

Magyar páncélosok és páncélosharcászat

1944-ben a német taktika célja elsősorban a tüzérő és a tereptárgyak maximális kihasználására volt. A németek ún. páncéloséket (Panzerkeil) vetettek be a támadásaikba. Elöl 10-15 Tigris haladt, a szárnyakon Párducok, míg a Pz.IV harckocsik alkottak a derékhadat, ők hatoltak be az ellenség hátába, majd kibontakoztak, és bekerítő hadműveletekbe kezdtek. Támogatásul páncélgránátosokat vetettek be, akik lövészpáncélosokon vagy terepjáró tehergépkocsikon, rosszabb esetben gyalog követték a páncélos ékeket. Ők szélesítették ki az áttörést, és vagy beásták magukat a beérkező páncélvasdász kötelékekkel megerősítve, vagy felkészültek a támadás folytatására.²⁶

A magyar módszerek alapvetően különböztek ettől. Először is nem állt rendelkezésre nehéz harckocsi. A trianoni béke fegyverkezési korlátozásai, majd pedig a II. világháború kitörése megakadályozták egy korszerű harckocsi-család beszerzését.

A svéd licenc alapján gyártott Toldi harckocsi egyik típusa sem felelt meg, már 1941-ben sem a páncélos harcászat követelményeinek. A 5-13 mm-es páncélzattal és 20 mm-es nehézpuskával felszerelt Toldi I. semmiféle veszélyt nem jelentett a szovjet harckocsikra, de a továbbfejlesztett Toldi II. A, 40 mm-es ágyújával és 5-35 mm-es páncélzattal szintén alulmaradt a szovjet páncélosokkal szemben, hiszen ez a páncél csak a 20 mm-es páncéltörők tüzeit állta.²⁷

A cseh Skoda-gyártól vásárolt T-21-es harckocsi magyar változata a Turán I. vagy

Turán-40-es volt. A harckocsi már a prototípus elkészültekor, 1941 júniusában, gyengének számított. Első harci bevetésekor, 1944 tavaszára, pedig már teljesen elavult. A 40 mm-es harckocsiágyú nem felelt meg a kor követelményeinek, miként a 13-50 mm-es szegecselt páncélzat sem. (Az ilyen páncél hátránya az volt, hogy találat esetén a szegecs elpattantak és számos sérülést okoztak a személyzetnek, valamint a helyükön maradt lyukak azt az érzetet keltették, hogy a tankot kilőtték, így a legénység gyakran indokolatlanul hagyta el a járművét.) Ráadásul a foszforral kevert rideg Mester-páncélt már a 45 és 57 mm-es ZISZ-1 és ZISZ-2-es lövegek is könnyen átlőtték. Már 1941-ben nyilvánvaló volt a harckocsi gyengesége, de mivel a németek a Pz.IV.-est nem voltak hajlandók eladni, így csak a Turán továbbfejlesztésére volt mód. 1943-tól rövid csövű, csökkent kezdősebességű, ezáltal kisebb páncélatütőképességű, 75 mm-es ágyúval gyártották, a páncélzatot pedig kötényezéssel – 5-8 mm-es perforált páncéllemezek a tank oldalán ill. tornyán – próbálták növelni. A harckocsi azonban így sem vehette fel a versenyt a T-34-esekkel, amint ez 1944 tavaszán be is bizonyosodott, hiszen a védettség így sem nőtt jelentősen, ráadásul ezek a lemezek a harctéren leszakadtak a tankokról. További problémát jelentettek a keskeny láncaltalpak, amik miatt nagy volt a tank fajlagos talajnyomása, így könnyedén megsüllyedtek a vizes, mocsaras talajokon. Gyakori meghibásodásai állandó szerelőszerelvényeket igényeltek, amely hiányában a harckocsi kiesett a harcból.

A magyar harckocsizók a saját tüzelőállásaikból kiindulva folyamatos tüzeléssel, szabályos alakzatokba fejlődve, állandó mozgással támadtak. Súlyképzés, a terep kihasználása nem szerepelt a tervekben, amelyek lényege a gyors és frontális támadás volt. A következő fejezetekben látni fogjuk, hogy hova vezetett ez a taktika, amely ráadásul

párosult a gyenge páncélzat és tűzerő adta hátrányokkal.

A magyar páncélos hadosztályokból teljes egészében hiányoztak a páncélgránátosok és a félláncaltalpas harcjárművek. A gépkocsizó lövészek Botond teherautói, amellet hogy számtalan kiváló tulajdonsággal rendelkeztek, nem harci alkalmazásra voltak tervezve, így a támadásokban a gyalogság gyakran lemaradt a harckocsik mellől, ami mindkét csapatnemnek nem kívánt veszteségeket okozott. A német páncélos és páncélgránátos hadosztályok az átütőerő növelésének és a kölcsönös támogatás érdekében a hadosztályokon belül páncélozott harccsoportokat ill. páncélos csoportokat hoztak létre, melyek különböző járművekből (harckocsik, rohamlövegek, páncélvadászok stb.) álltak. Ezek az ideiglenes csoportok az irányítóik után kapták a nevüket, akik általában a hadosztály páncélos vagy páncélgránátos ezredparancsnokai voltak.²⁸ Ezt a módszert, mint azt látni fogjuk, teljes egészében átvették a magyar csapatok is.

A magyar csapatok elavult harc eljárása és fegyverzete majd 1944 nyarán változik meg, amikor is a németek átképzik és át-fegyverzik a magyar páncélosokat.

A hadosztály felvonulása és az előcsatározások

A 2. páncélos hadosztály részleges mozgósítását 1944. március 13-án rendelték el. Mivel ekkor még az országhatárokon belül akarták felhasználni, az ország keleti részén, Szatmárnémeti környékén vonták össze őket, felkészülve egy esetleges Románia elleni háborúra, ill. a német megszállásra. A március 19-i német megszállás nyomán egészen március 29-éig szünetelt a hadosztály mozgósítása. Ekkor azonban a teljes állomány megkapta a mozgósítási parancsot. Az új cél Galícia volt.

A tüzér- és harcokcsi-alakulatokat április 1-től kezdték vasúton kiszállítani a frontra. Az I. gépvontatású tüzérosztály és a vonat jelentős része csak az áprilisi harcok alatt került ki a frontra, míg a már említett 3/III. harcokcsizászlóalj csak májusban, mivel nem állt rendelkezésre kellő anyag a számukra. A gépkocsizó lövészszereg április 4-én indult a hadosztály felvonulási körzetébe, Stryjre és környékére. A hadosztály élszállítmányai már április 5-én kirakodtak (pl. az 52. páncélos gépágyús légvédelmi osztály).²⁹

Április 9-én a gépkocsizó lövészszereg alakulatai Hetyn, Skole és Delyna településeken át előrenyomulóban voltak. Április 10-én a gépkocsi lövészszereg részei Kalusz–Krechowce–Perehinsko–Rozniatow ill. Bolechow körzetében gyülekeztek. A harcokcsiszereg egységei, a páncélos gépágyús és gépkocsizó tüzerek beérkeztek és kirakodtak Stryj–Dolina–Kalusz körzetében. Április 11-én beérkeztek az utolsó alakulatok is (a fent említett hiányzókat kivéve.)

Április 12-én megkapták az átcsoportosítási parancsot, amelynek értelmében Niebylow–Krasna–Rozniatow körzet a cél. Egy harccsoportnak birtokba kellett vennie a Lukwa-átjárót, és azt helyreállítva felvennie a harcérintkezést az ellenséggel Jaszen–Solotwina–Bohorodczany irányában. A feladatot a 2. felderítő zászlóalj kapta, amelyet egy üteggel is megerősítettek. A hadosztályparancsnokság utasítása értelmében a Lukwa-átjárót csak Rosulna elfoglalása után kellett megszállni.

Április 13-án a felderítő zászlóalj megszállta a Lukwa-átjárót és Rosulnát. Átkeltek a Bystrzyca-Solotwinska patakon és Nadworna, valamint Lachowce irányába végeztek felderítést. Nadwornától nyugatra megütköztek a szovjet utóvédekkel. Az összecsapásban 1 halottat és 3 sebesültet veszítettek, valamint 2 Csaba, 1 Botond és 1 személygépkocsi veszett oda.³⁰ A hadosztály ezalatt megkezdte átcsoportosulását a Lachowce völgyé-

be. Április 14-én a von Lieb altábornagy parancsnoksága alatt álló XI. német hadtest alárendeltségébe került a hadosztály. A felderítő zászlóalj Solotwinától délkeletre hídfőt létesített, majd Nadworna–Bohorodczany irányába felderített. helyüket Rosulnán a Kis alezredes vezette 6. gépkocsizó lövészszászlóalj foglalta el, a Lukwa-átjárót pedig a Sándor István vezette 4. gépkocsizó lövészszászlóalj szállta meg.

Április 15-én megérkezett Tröger német tábornok a törzsével a páncélos hadosztályhoz mint a XI. német hadtest összekötője.³¹ E napon az 1. hadsereg parancsnoksága kiadta az utasításait a XI. német hadtestnek, amelyek szerint a Nadworna–Stanislaw, majd pedig Kolomea–Lukwa vonal elérése a cél. A támadás főerejének a 2. páncélos hadosztályt szánták, mely folytatta az előrenyomulását kijelölt körzeteibe (Lachowce, Zuraki, Solotwina).

Április 16-án egész nap és egész éjjel folytatódott a páncélos hadosztály felvonulása, hogy a kitűzött támadási napra, április 17-ére elérjék kiindulási körzeteiket. A támadás ismertetése előtt szólni kell a hadosztály hiányosságairól is. A VIII. hadtest területéről bevonult alakulatok ruházatának 30%-a selejtes volt. Nem volt sem sátorlapjuk, sem tábori takarójuk, amely dolgok hiánya a havas Kárpátokban a korai tavaszi időjárásban igen súlyos problémát jelentett. A seregvonat állapota is katasztrofális volt. A HM demotorizálási rendelete törölte a gépjárművek felét, aminek következtében több mint 200 jármű hiányzott az előírt állományból. Ez párosult azzal a ténnyel, hogy a vonatot csak március 29-étől kezdték mozgósítani, ezért csak a hadműveletek idején ért ki a frontra, s ez súlyos ellátási gondokat okozott. Az élelmezés katasztrofális volt, a csapatok napokig nem jutottak meleg ételhez, és mivel csak egy sütőoszlop tartózkodott kint, ezért kenyérből csak 500 gramm volt a fejadag. A lőszerhiány is nagy volt, még a vonat beérke-

zése után is csak a lőszerjavadalmozás 1/3-át tudták biztosítani. Az üzemanyag ellátással hasonló volt a helyzet. Hiányzott a 75 mm-es páncéltörőgránát-készlet nagy része, a meg-lévő pedig kis hatásfokú póttöltet volt. Hiány volt a páncélromboló gránátokból, géppisz-toly és sereglőszerből is. Az ágyúknál, harc-kocsiknál alkatrész és szakemberhiány volt. Nem kaptak megfelelő térképeket, és hiány-zott 14 rádió is. Ehhez jöttek még a már említett alakulat-, harcjármű- és kiképzésbéli hiányosságok is. A gépkocsizó lövészezred katonáit a Kárpátokban való átkelés és a frontra vonulás alaposan megviselte, mégis pihenő nélkül bevetették őket.³² Ezek a hiá-nyosságok döntő mértékben járultak hozzá ahhoz, hogy a hadosztály nem tudta teljesíte-ni az összes kitűzött célját.

JEGYZETEK

¹ BENE JÁNOS-SZABÓ PÉTER: *Huszonnégyes hon-védek a Kárpátokban*. Nyíregyháza, 1997. 13.

² ÖLVEDI IGNÁC: *Az 1. magyar hadsereg történe-te 1944 jan.6.-tól október 17.-ig*. Budapest, 1989. (a továbbiakban: Ölvedi) 74-76.

³ TÓTH SÁNDOR: A Horthy-hadsereg szerveze-te. *Hadtörténelmi Közlemények* (továbbiakban: HK) 1958/3-4 (a továbbiakban: Tóth) 84.

⁴ BONHARDT ÁTILA-SÁRHIDAI GYULA-WINK-LER LÁSZLÓ: *A Magyar Királyi Honvédség fegyverze-te*. Budapest, 1992. (a továbbiakban: Bonhardt) 21.

⁵ Bonhardt uo.

⁶ Bonhardt uo.

⁷ Bonhardt 101.

⁸ BOMBAY LÁSZLÓ-GYARMATI JÓZSEF-TURCSÁ-

NYI KÁROLY: *Harckocsik 1916-tól napjainkig*. Buda-pest, é.n. (a továbbiakban: Bombay) 144.

⁹ RAVASZ ISTVÁN: *Erdély mint hadszíntér*. Bu-dapest, 1997. (a továbbiakban: Ravasz) 153.

¹⁰ DOMBRÁDY LÓRÁND: A magyar páncélos ma-gasabbegységek kiépítésére tett erőfeszítések a há-ború időszakában. HK 1974/4. (a továbbiakban: Dombrády) 600. és Ravasz 133.

¹¹ Ravasz 153.

¹² Ravasz 154. és Dombrády 600.

¹³ Ravasz uo. és Dombrády uo.

¹⁴ Ravasz uo.

¹⁵ Ravasz uo.

¹⁶ Ravasz uo.

¹⁷ Dombrády 608.

¹⁸ Dombrády 609.

¹⁹ Harctudósítás a 2. pc. ho. Nadvorna-Tlu-maczyk-Slobodka Lesna-i harcáról 1944 IV.13.-V.14-ig *Hadtörténelmi Levéltár* (továbbiakban: HL.) VKF 634/hdm.-1944. (a továbbiakban: Harctudósítás) 2.

²⁰ SZÁMVÉBER NORBERT: *Nebézpáncélosok - A né-met 503. nebezpáncélos osztály magyarországi harcai*. Budapest, 2000. (a továbbiakban Számvéber) 17.

²¹ HANS FRIESSNER: *Árulások, veszített csaták*. Bu-dapest, 1992. (a továbbiakban: Friessner) 260.

²² Számvéber 18.

²³ Bombay 149.

²⁴ Bombay 150.

²⁵ Bombay 137.

²⁶ Számvéber 18-19.

²⁷ Bonhardt 66.

²⁸ Számvéber 20.

²⁹ LUDVIGH GYULA: A magyar királyi 52. páncé-lozott légvédelmi géppágyús osztályának egyik üteg-parancsnokának naplója 1944 ápr.7.-máj.2. HL. *Tanulmánygyűjtemény* (Tgy). 3498. 4.

³⁰ Harctudósítás 3.

³¹ Harctudósítás 4.

³² Harctudósítás 1-2.